

8. Самойленко Г. В. Пилип Морачевський – поет, драматург, перекладач. Ніжин: Наука-сервіс, 1999. 84 с.
9. Шахматов А. А. [Житецкому] Павлу Игнатьевичу. Письмо 27 февр[аля] 1905 г. *Институт рукописи Национальной б-ки Украины им. В. И. Вернадского*. Ф. I. Ед. хр. 49032.
10. Шахматов А. А. Наброски возражений на диспуте Тимченка. 23 февраля 1913 г. (Неопублікована праця) [Публікація В. А. Глущенко]. *Мовознавство*. 1984. № 4. С. 51–60.
11. Шахматов А. А. Овсяннико-Куликовскому Дмитрию Николаевичу. Письмо 13 мая 1901 г. *Архив Института русской литературы Российской АН, Спб.* Ф. 211. Оп. I. Ед. хр. 250. Л. 4.
12. Шахматов А. А. Русский язык. *Энцикл. словарь / изд.* Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. 1899. Т. 28. С. 579–580.
13. Шахматов А. А. Черновики отношения в Святейший Правительствующий Синод о разрешении издать Четвероевангелие на украинском языке в переводе Ф. С. Морачевского. *Отдел рукописей Государственного исторического музея, Москва.* Ф. 37. Ед. хр. 126. Л. 4–6 об.

*Голінатий О. П.
(м. Київ, Україна)*

УПРОВАДЖЕННЯ СЛОВТВІРНИХ МОДЕЛЕЙ У МЕТОДОЛОГІЮ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (базовий рівень)

Вивчення іноземної мови у вищих закладах освіти передбачає формування іншомовної лексичної компетенції, коли студент усвідомлено й невимушено користується внутрішнім лексичним словником для досягнення відповідного комунікативно-функціонального результату, що стає підґрунтям для реалізації мовленнєвої, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій. Важливу роль у цьому відіграють репродуктивні й рецептивні лексичні навички. Репродуктивними є навички вибору й застосування у процесі комунікації правильних слів, рецептивними – упізнавання й розуміння слів при читанні й аудіюванні. Іншими словами, основа лексичної компетентності полягає в класичному взаємозв'язку форми та змісту, коли у свідомості студента сприйнята словоформа миттєво ототожнюється з його значенням, а необхідне значення – із відповідною формою.

Однак під час навчання типовою буває ситуація, коли іноземець

заучує українські слова, проте в процесі спілкування їх зрідка пригадує, а в мовленні взагалі не використовує. У таких частих випадках лексичні навички залишаються недостатніми для включення слів у мовленнєву діяльність. Для цього було розроблено та удосконалено прийоми формування лексичної компетенції іноземних студентів. У цій статті наведено прийоми для ефективного вивчення лексики української мови англомовними студентами з урахуванням морфологічних особливостей слов'янських мов.

Реалізації освітнього і розвивального потенціалу формування лексичної компетенції студентів мають сприяти якісний добір навчального матеріалу і технологія роботи з ним. Для засвоєння лексики необхідно, щоб учень:

- а) усвідомив значення нового слова;
- б) вивчив слово;
- в) регулярно зустрічав його в текстах для читання та аудіювання.

Усвідомлення значення слова відбувається по-різному й прямо залежить від викладача, який семантизує слово. Для цього йому необхідно пояснити іноземному студенту, у чому основна відмінність двох флективних мов – синтетичної української мови від аналітичної англійської, адже ефективне вивчення українських лексем можливе за умови врахування словотвірного потенціалу слов'янських мов. Для цього викладач зобов'язаний подати розгорнуте тлумачення слова, що передбачає:

- 1) дослівний або найближчий за семантикою переклад лексеми англійською мовою;
- 2) виокремлення кореневої частини та інших морфем слова;
- 3) залучення базових спільнокореневих лексем та їх переклад;
- 4) аналіз функцій морфем у спільнокореневих словах.

Для прикладу, візьмемо лексико-семантичне поле дієслова *грати*: *зіграти, гратися, погратися, вигравати, виграти, програвати, програсти, гра, гравець, гральний*. На відміну від англійської мови, де для перекладу зазначених вище похідних слів потрібно залучити чотири різні корені, українська обмежується одним, що значно полегшує процес запам'ятовування.

Найефективнішим способом подати матеріал для вивчення є візуалізація навчального матеріалу: художня, графічна, асоціативна, колірна тощо. На позначення дієслова *грати* можна запропонувати асоціативну картинку гри в шахи чи виконання мелодії на музичному інструменті.

Після перекладу англійською мовою лексему потрібно поділити на морфеми, принагідно характеризуючи роль кожної у творенні дієслова. Потім доцільно утворити дієслово доконаного виду, акцентуючи увагу на смислові й формальні зміни:

Далі варто утворити зворотні дієслова із вказівкою на видові характеристики та безоб'єктно-зворотню функцію постфікса **-ся**:

Наступні видові пари слів можна подати за таким зразком:

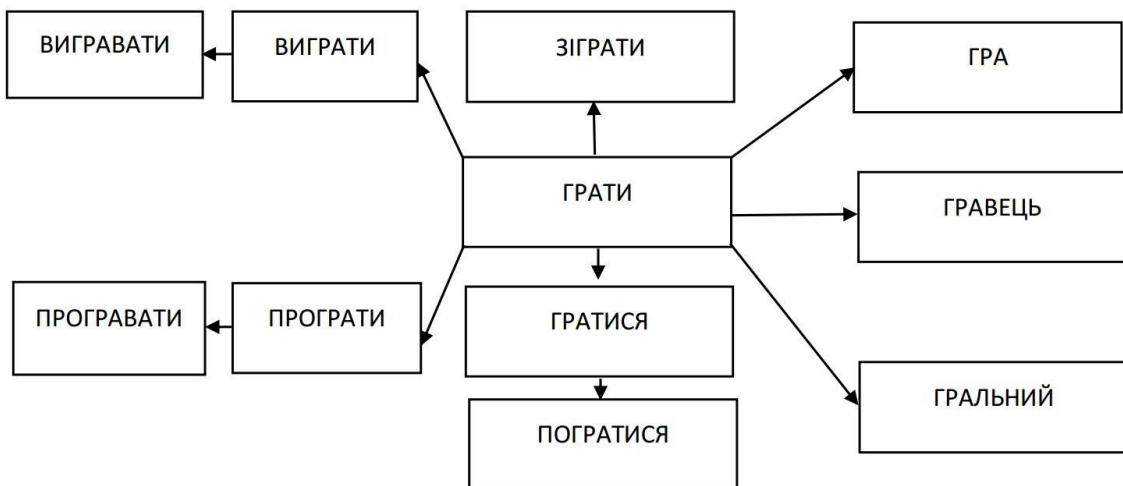
Матеріали науково-практичної Інтернет-конференції

Заключними лексемами можуть стати найуживаніші спільнокореневі слова, які належать до інших частин мови:

Подаючи іменники та прикметники, викладачеві завжди слід аналізувати словотвірні афікси (тут – на позначення належності або носія прикметності: *гравець, українець, англієць, хлопець, молодець, мудрець*) та граматичне значення закінчень (рід, число, відмінок).

Вибудовується таке словотвірне гніздо, від якого надалі можна утворювати асоціативні словосполучення:

Таким чином, використання прийомів візуалізації з вивченням слів одного лексико-семантичного поля дозволяє підвищити лексичну компетенцію студентів, значно збільшуючи відсоток репродуктивних лексичних навичок. Важливо, що студенти починають розуміти

особливості формування мови, дедалі легше засвоюючи наступні лексико-семантичні групи із вже впізнаними морфемами. Крім того, вивчення слів на основі морфеміки та словотвору сприятиме кращому засвоєнню граматичних правил. Студенти усвідомлюватимуть, що лексика – це не хаотичний набір звуків і букв, які треба завчити напам'ять, а строго впорядкована система, кожна частина якої виконує свою функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавдида Н. І., Назаревич Л. Т. Особливості викладання української мови як іноземної. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. Серія : Філологія (мовознавство). Вінниця, 2015. Вип. 21. С. 339–343.

2. Равлів І. П., Назаревич Л. Т., Федак С. А., Гавдида Н. І. *Методичний посібник*. Тернопіль, 2018. 75 с.

3. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16–23.

Голуб О. М.
(м. Слов'янськ, Україна)

ІНТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ У ПЕРЕКЛАДІ

У науковій літературі описано загальну психологічну схему перекладу. Вона охоплює:

- 1) сприйняття тексту оригіналу (ТО);
- 2) переклад відповідних думок на внутрішнє мовлення (універсальний предметний код (УПК) на базі мови оригіналу (МО));
- 3) розуміння денотата (перцептивно-когнітивних та емоційно-оцінювальних характеристик моделі фрагмента реальності, що міститься в ТО);
- 4) інтуїтивно-чуттєве відображення об'єктивних предметів і явищ, їхніх зв'язків і відношень внаслідок відмови від мовного оформлення (за допомогою поняттєвої системи МО) сприйнятих думок;
- 5) переклад інтуїтивно-чуттєвого відображення на внутрішнє мовлення (УПК на базі мови перекладу (МП) для забезпечення смислової тотожності думок ТО і тексту перекладу (ТП) – перехід до поняттєвої системи МП;
- 6) передача думок ТО засобами поняттєвої системи та її лінгвістичних маркерів у МП [3, с. 45–46].

Якими методами можна дослідити внутрішнє мовлення перекладача, щоб зрозуміти механізм обрання стратегії перекладу, прийняття конкретних перекладацьких рішень тощо? Одним з таких